

Asia: VN/727/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto, LUT jakaa esityksen taustalla olevat näkemykset tarvelähtöisten osaamista tukevien palveluiden merkityksestä työllisyyden parantamisessa, osaavan työvoiman varmistamisessa ja yritysten kilpailukyvyyn kehittämässä. Esityksessä kuvattu ajatus usean ministeriön ja politiikka-alueen rajapinnassa tapahtuvasta yhteistyöstä voi myös aidosti parantaa jatkuvan oppimisen koulutusmuotojen saavutettavuutta erityisesti yksilön näkökulmasta katsottuna.

Uuden palvelukeskuksen rahoituspohja näyttäytyy epäselvänä, mikä herättää kysymyksiä keskuksen todellisista vaikutuksista jatkuvan oppimisen nykyisten toimintojen ja toimijoiden tulevaisuuden rahoituksesta. LUT-yliopisto näkee riskinä jatkuvan oppimisen rahoituksen pirstaloitumisen, mikä voi osaltaan vaikuttaa korkeakoulujen kykyyn tuottaa jatkuvan oppimisen palveluita pitkäjänteisesti ja vaikuttavasti.

Huomiot palvelukeskukselle esitetyistä tehtävistä

Palvelukeskuksen tehtävää ennakoititiedon tuottajana tulee selkeyttää ja varmistaa, että ennakoitityössä ei synny tehotonta päällekkäisyyttä nykyisten toimijoiden kanssa. Ennakointitehtävän osalta on myös epäselvää, mikä on keskuksen oman ennakoititoiminnan vaikutus sen strategisen tason suunnitteluun ja päätöksentekoon. Minkälaista on se uusi vaikuttavampi ennakoititieto ja tähän liittyvä osaaminen, joka aidosti tavoittaa yksilön tarpeet ja tukee yrityksiä kasvuun?

Palvelukeskuksen toiminta vaikuttaa painottuvan valtionosuuksin tuotetun koulutuksen avustamiseen ja kilpaillun koulutuksen hankintaan. Näiden kahden koulutustarjonnan lisäämiseen ja kohdentamiseen tarkoitettujen toimintojen keskinäinen painoarvo jää kuitenkin esityksessä epäselväksi.

Hankittavat tai avustettavat jatkuvan oppimisen palvelut esitetään kohdennettavan pääsääntöisesti työikäiselle ja työllisille sekä joltain osin työmarkkinoiden ulkopuolisille tahoille. Esityksessä viitataan myös aliedustettuihin ryhmiin ja toisaalta myös korkean osaamistason vaatimuksiin. Palveluiden kohdentuminen on kuvattu hyvin epäselvästi ja näin ollen koulutustoiminta ei rajaa mitään ulkopuolella. On kuitenkin selvää, että julkinen rahoitus ei tule kattamaan kaikkea yritysten henkilöstön ja osaamispääoman kehittämisen tarpeita. Rajaukseton lupaus koulutushaasteen ratkaisusta on jo itsessään koulutusmarkkinoita häiritsevä tekijä.

Esityksen pohjalta on myös epäselvää, mitä sisällöllistä tai rakenteellista uutta toimintaa tai palvelua palvelukeskuksen avustus- ja hankintatoiminnalla voidaan saada aikaan? Lähtökohtaisesti korkeakoulut tuottavat työelämän tarpeista lähteviä jatkuvan oppimisen palveluita valtionosuusrahoitteisina tutkintoina tai tutkinnon osina yksilöiden tarpeisiin ja markkinaehtoisena täydennyskoulutuksena yritysten ja organisaatioiden osaamispääoman kasvattamiseksi.

Huomiot palvelukeskukselle esitetystä hallintomallista

Esityksessä kuvattu suunnittelu ja johtamismalli vaikuttaa kankealta ja politiikkajohtoiselta. Rakenteelliseen uudistukseen pyritään pitämällä vanhat rakenteet koskemattomina ja perustamalla (niiden yläpuolelle) erillinen uusi rakenne. Uudistuksen tavoitteena on nopeavaikuttaisesti parantaa työllisyyttä ja yritysten kilpailukykyä, selvittää työelämän rakennemuutoksista sekä tukea alueiden elinvoimaisuutta. Esityksessä kuvattu organisoitumisen ja johtamisen malli vaikuttaa näihin tavoitteisiin nähden varsin raskaalta.

Usean hallinnonalan yhteinen foorumi ja kehitystyö luo uusia mahdollisuuksia mm. pullonkaulojen poistamiseen. Selvitystyön pohjalta jää kuitenkin epäselväksi, miten keskiössä oleva yhteistyö työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön sekä muiden hallinnonalojen välillä tapahtuu erityisesti strategisten valintojen ja konkreettisten päätösten osalta.

Huomiot palvelukeskukselle esitetyistä koulutus- ja osaamispalveluiden rahoitusmuodoista

LUT-yliopisto pitää palvelukeskuksen avustus- ja hankintatehtävien merkittävänä riskinä markkinahäiriöiden syntymistä. Asian huomioiminen on selvitystyössä sivuutettu toteamalla, että täydennyskoulutuksen ja osaamispalveluiden hankintatoiminta tehdään kilpailutuksen kautta. On kuitenkin selvää, että myös työssä olevien ja yritysten liiketoiminnan kehittämisen tarpeisiin avustusten kautta tuotettu maksuton tai lähes maksuton koulutus aiheuttaa markkinoille häiriöitä.

Valtion avustustoiminta tulisikin suunnata siten, että koulutuspalveluiden markkinat eivät aidosti häiriinny. Esityksessä kuvatulla tavalla toteutettuna koulutuksen avustustoiminnan haaste korostuu, kun avoimen korkeakouluopetuksen kytkös perustutkintoihin häivytetään avustamalla yritysten tarpeisiin rajatulle kohderyhmälle räätälöityjä täydennyskoulutustyyppisiä jatkuvan oppimisen koulutuksia. Tämän seurauksena rajanveto vaikeutuu ja yritysten ja yksilöiden voi olla mahdotonta tunnistaa koulutusmuotojen välisiä eroja. Vastaavasti korkeakoulujen on hankala havaita milloin koulutus tulisi tuottaa lain edellyttämällä tavalla täydennyskoulutuksena täydennyskoulutustyyppisen koulutuksen sijaan.

Täydennyskoulutuksen hankinnassa keskeistä on palvelukeskuksen hankintaosaamisen varmistaminen. Hankintaa suunnittelevien ja hankintapäätöksiä tekevien tulee ymmärtää palveluntuottajien moninaisuus, kohderyhmän tarpeet ja mitä koulutuksella halutaan saavuttaa. Lyhytkestoisellakin koulutuspanoksella tulee tähdätä pitkäkestoisiin vaikutuksiin. Tutkintojen osalta on selkeää, että hankintatoimen kautta rahoitetut koulutukset tuotetaan hallituksen esityksessä kuvatulla tavalla tilaustutkintoina.

Muut huomiot esitysluonnoksesta

-

Vanhainen Miia
Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto, LUT